

Meenutades professor Emil Kraepelini

Mari Järvelaid – Tallinna Lastehaigla

Emil Wilhelm Magnus Georg Kraepelin sündis 15. veebruaril 1856. aastal Saksamaal muusikaõpetaja peres. Seega möödus tänavu Kraepelini sünnist 160 aastat.

Kui 1886. aasta kevadel siirdus alates 1880. aastast Tartu ülikooli närvi- ja vaimuhaiguste professor ja haigla direktor Hermann Emminghaus Freiburgi, kutsus ta kandideerima vabanenud kohale oma õpilase Kraepelini, kes osutuski valituks. Nii saabus 30aastane Kraepelin Dorpati ülikooli närvi- ja vaimuhaiguste professoriks ja haigla direktoriks (1). Selle meenutuseks peeti 19. veebruaril Tartu Ülikoolis rahvusvahelise ulatusega konverents ja nüüd on ka eesti keeles olemas professor Emil Kraepelini 6. septembril 1886. aastal ülikooli aulas peetud inauguratsiooniloengu tekst (2).

130 aastat tagasi rongiga Tartu raudteejaama saabunud Kraepelinil oli vastas arstiteaduskonna dekaan professor Georg Dragendorff (1836–1898), kellega koos sõideti teisel pool Emajõe asuvasse haiglas. Esmamuljet uuest elupaigast kirjeldades on Kraepelin rõhutanud kliiniku akendest avanevat ilusat vaadet linnale, puude ja jõe kohal kõrguvalle katedraalile ning hiljem seda akadeemilist vabadust, millega ülikool teda vastu võttis (1).

Kui vaadata tagasi Tartu-perioodile tema elus, siis kasutas Kraepelin seda aega hästi, et panna alus oma edasisele maailmakuulsusele. Nagu ta ise meenutas, ei saanud ta Tartus selgeks ratsutamist ega vene keelt, küll aga kaitsti tema juhendamisel kaheksa doktoriväitekirja, statsionaaris ravis ta kokku 767 patsienti, haigla eelarve viis ta kahjumist kasumisse. Loenguid luges ta nädalas kuni kaheksa tundi: kursusi psühhiaatriast, närvihaigustest,

Emil Wilhelm Magnus Georg Kraepelin (1856–1926)

kohtupsühhiaatriast ja eksperimentaalpsühholoogiast, lisaks mitmeid erikursusi. Ta pidas ka vestlustunde, milles ärgitas tudengeid ise esinema (1, 3, 5).

Enne Tartusse saabumist oli Kraepelinil juba ilmunud psühhiaatriaõpiku esimene versioon, mis järjestikuste täiendamistega mahtus lõpuks mitte vähemasse kui nelja köitmesse. Õpik tõlgiti nii vene kui ka inglise keelde. Õpiku kuuendas väljaandes, mis ilmus 1899. aastal, esitas ta vaimuhaiguste nosoloogia, mis esialgu sai kriitika osaliseks, kuid mis on nüüdseks saanud nii Maailma Terviseorganisatsiooni rahvusvahelise psüühika- ja käitumishäirete klassifikatsiooni kui ka Ameerika Psühhiaatrite Assotsiatsiooni 1980. aastal loodud psüühikahäirete klassifikatsiooni aluseks (4).

Tartus tehtud eksperimentaalpsühholoogilised katsed erinevate ainete toimetest inimese psüühikale vormistas ta monograafiasse „Liht-

sate psüühiliste protsesside mõjutamine mõningate ravimitega“, mis on läinud maailmakirjanduse ajalukku kui esimene inimese psühhofarmakoloogialane monograafia. Kraepelini järelused ja üldistused ei ole oma väärtust minetanud tänini (4).

Kraepelinile meeldis reisida ja reise ajal külastas ta alati vaimuhaiglaid, luues sellest kogemusest uue distsipliini – võrdleva psühhiaatria. Selles vallas jäi Kraepelinil aga paljugi teostamata esimese maailmasõja puhkemise tõttu. Nimelt plaanis ta minna reisile läbi Venemaa Siberi avaruste Jaapanisse, et saada lisamaterjali varasemate reise ajal kogutule, kuid sõda esitas teised väljakutsed. Kraepelin ise uskus, et tema suurim panus teadusesse oli hoopis tööhügieeni, koolipsühholoogia jms vallas, kus ta pidas tähtsaks oma uuringuid vaimse ja kehalise töövõime kohta. Kolleegid esitasid ta seitsmel aastal Nobeli preemia nominendiks, kuni 90 aastat tagasi viis gripp ta meie hulgast.

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et oleme tänu võlgu Emil Kraepelinile teadusliku mõtlemise toomise eest kliinilisse psühhiaatriasse, samas nentides, et kõikidele Kraepelini esitatud küsimustele pole tänagi vastust. Kolleegide asutatud medali Kuldne Kraepelin autasustatakse erakordselt väljapaistvaid teadlasi panuse eest psühhiaatriasse, et jäädvustada Kraepelini mälestust.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Kraepelin E. Memoirs. Springer-Verlag 1987.
2. Kraepelin E. Psühhiaatrilise uurimistöö suunad. Akadeemia 2(323):237–60.
3. Mehilane L. Zur Tätigkeit Emil Kraepelins in Tartu (Derpt). In: Kraepelin E. Ueber die Beeinflussung einfacher psychischer Vorgänge durch einige Arzneimittel. 1892. Faksimiledruck. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1994.
4. Shorter E. The history of nosology and the rise of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental